

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет іноземної філології

Кафедра перекладознавства та прикладної лінгвістики

Лексикостилістичні особливості відтворення гумору українською та російською мовами (на матеріалі американського ситкому “The Big Bang Theory”)

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти “бакалавр”

Виконав: студент(ка) 431 групи
Спеціальності 035.04 Філологія (германські мови та літератури (переклад включно) (переклад))
Освітньо-професійної програми «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно))»
Клименко Дмитро Сергійович

Керівник к. філол. н., доц. Гізер В. В.

Рецензент к. філол. н., доц. Просяннікова Я.М.

Херсон – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Гумор як важливий елемент відтворення при аудіовізуальному перекладі ситкомів	6
1.1. Гумор як одна із форм комічного. Історія виникнення гумору.....	6
1.1.1. Жанрова класифікація гумору та особливості його сприйняття цільовою аудиторією	8
1.2. Вербальні засоби реалізації та відтворення гумору.....	17
1.3. Аудіовізуальний переклад та його види.....	23
1.4. Особливості ситкому та його жанрова класифікація.....	28
РОЗДІЛ 2. Специфіка функціонування гумору в американському ситкомі та труднощі його відтворення українською та російською мовами	26
2.1. Лексичні особливості американських ситкомів.....	33
2.2. Лексико-стилістичні особливості відтворення гумору під час перекладу американського ситкому “The Big Bang Theory” ...	35
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Сьогодні чимала увага приділяється гумору, який є важливою складовою при перекладі ситкому (різновид комедійних радіо- і телепрограм, з постійними основними персонажами і місцем дії). У аудіовізуальному перекладі українською та російською мовою перекладачі стикаються з чималою кількістю труднощів під час відтворення англomовного гумору, адже вони мають адекватно і повно відтворити не тільки комічну, але також і культурну складову, аби реципієнт мав змогу повністю зрозуміти зміст висловлювання. Оскільки за останні роки кінопереклад сягнув найвищого рівня розвитку, то актуальним є питання відтворення не лише гумору, а й інших форм комічного.

Актуальність теми роботи зумовлена потребою дослідити специфіку функціонування гумору при аудіовізуальному перекладі англomовних ситкомів українською та російською мовою. Питання перекладу телесеріалів, що містять засоби відтворення гумору, є доволі актуальним на даний час, про що свідчить достатня кількість праць як вітчизняних дослідників, так і зарубіжних вчених. Так досліджувалися граматичні, лексичні, та жанрово-стилістичні проблеми відтворення вузькоспеціалізованої лексики, зокрема гумору, вченими перекладознавцями Карабаном В. І. [18], Коваленко А. Я. [19], Борисовою Л. І. [7], Циткіною Ф. О. [45], Столярською Є. В. [39] Барсуковою В. І. та Бондаренко К.Л. [6].

Мета роботи полягає в дослідженні лексико-стилістичних особливостей відтворення гумору та інших форм комічного при аудіовізуальному перекладі.

Завдання дослідження:

- дати визначення поняттю гумор, узагальнити його класифікацію та різновиди;
- виявити основні вербальні засоби реалізації гумору та його

способи відтворення;

- систематизувати данні про аудіовізуальний переклад як окремий вид перекладу;
- окреслити жанрову класифікацію ситкому;
- ідентифікувати та визначити лексико-стилістичні особливості

відтворення гумору під час перекладу американських ситкому “The Big Bang Theory”.

Об’єктом дослідження виступає явище гумору в англomовному телевізійному дискурсі.

Предметом дослідження постають лексико-стилістичні засоби реалізації гумору та способи його відтворення при аудіовізуальному перекладі українською та російською мовами на матеріалі американського ситкому “The Big Bang Theory”.

Матеріалом дослідження слугував американський ситком “The Big Bang Theory” і його український «Теорія великого вибуху» та російський «Теория большого взрыва» варіанти перекладу, виконані студією «Кураж-Бамбей» й телеканалом Paramount Comedy Україна.

Методи дослідження: У дослідженні використано такі загальнонаукові методи: аналіз, синтез (узагальнення теоретичних відомостей про категорію «гумор» при аудіовізуальному перекладі), порівняння, систематизація з метою виявлення засобів реалізації гумору при перекладі американського ситкому.

Результати дослідження викладено у тезах «Особливості відтворення гумору при аудіовізуальному перекладі американських ситкомів» і опубліковано у збірнику тез до 1-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація в науковому і освітньому просторі» на базі Одеського національного політехнічного університету.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи – 53 сторінки, у тому числі 2 рисунки. Список використаних джерел складається з 49 найменувань, розміщених на 5 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ГУМОР ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРИ АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ СИТКОМІВ

1.1. Історія виникнення гумору. Гумор як одна із форм комічного

Об'єктом нашого дослідження є американський гумор в англomовному телесеріалі, тому вважаємо за доцільне насамперед розглянути історію виникнення та особливості саме американського гумору. Американський гумор заснований на стилістиці Марка Твена – багато жартів і анекдотів з'являються на базі повсякденних побутових ситуацій.

Потрібно відзначити, що євреї зробили вагомий внесок в американський гумор. Близько сорока років тому майже 70% американських гумористів були євреї. При цьому вони складали лише 2% населення США. Проте зараз ситуація змінюється і за останні 10-20 років значно зросло число професійних гумористів і коміків – афро- і латиноамериканців.

Гумор – поняття просте і водночас складне, безмежне і в той же час замкнуте. Просте, бо вважається, що почуття гумору є у кожної людини. Існує думка, що гумор – це все, що викликає сміх. І ось тут ми переходимо до складності поняття: гумор дуже різноманітний і включає безліч видів, категорій, починаючи від короткого жарту, анекдоту, до гумористичного телесеріалу [46, с. 188].

Серед академічної наукової спільноти немає єдиної думки щодо визначення поняття гумор. Ще за давніх часів, гумор вважався одним із найцікавіших і найскладніших проявів людської природи, заснований на нерозривному зв'язку свідомості й мовлення. Саме почуття гумору і здатність до жартів, на думку древніх філософів, відрізняє людину від тварини.

Гумор йде корінням глибоко в історію і культуру людства, відображаючи культурні та мовні традиції націй і спільнот, що сформувалися протягом століть. Разом з тим, гумор – явище виключно індивідуальне, що супроводжує людину в різні періоди її життя, в якому знаходить відображення миттєвий людський досвід і безпосередня реакція на навколишню дійсність. Традиційно гумор визначають як форму комічного, що відрізняється м'яким ставленням до недоліків життєвих явищ, недоліків поведінки [47]. Гумор – різновид комічного, смішного в життєвих явищах і людських характерах. У Середньовіччі вважалося, нібито гумор – це такі соки організму, які впливають на настрій [40, с. 109]. Гумор може мати позитивний відтінок і піддавати осміянню переважно часткові недоліки загалом позитивних явищ, окремі смішні риси закладені в характері людини. Загалом поняття «гумор» вживається в широкому розумінні – як взагалі сміх і почуття смішного [28, с. 165].

Оскільки гумор притаманний лише вищій формі свідомості, тобто людині, тому його можна розглядати як культурний, психологічний, естетичний, моральний та інтелектуальний феномен [29, с. 573]. У першу чергу, гумор є доброзичливим різновидом комічного, на відміну від гострого (сарказм, сатира) та перехідного (іронія). Він може виникнути внаслідок несумісності між очікуванням слухача й тим, що відбувається в дійсності. Тому гумор, з одного боку, притаманний всьому людству, а з іншого, має особливі риси, які притаманні певним країнам, націям, соціальним групам.

Л. Анучина наголошує на тому, що гумор – найбільш м'яка форма комічного, у якій конфлікт не має особливого значення. Об'єкт гумору заслуговує на критику, але в цілому не втрачає своєї значущості та привабливості для людини [15].

На думку художника і драматурга Леся Подерв'янського, гумор – це категорія універсальна, він існує поза простором і часом. Проте

жарти кожного народу відображають спосіб його мислення і в цьому сенсі українці – одна з націй, яка найбільш вдало володіє почуттям гумору.

Особливу увагу вчених привертають проблеми співвідношення гумору з іншими формами комічного, зокрема іронією та сатирою, оскільки часто-густо ці поняття плутають. Сатира та іронія відрізняються емоційним віддітнком незадоволення. Сатира виражає модальність у відкритій формі, іронія – у прихованій. Під модальністю слід розуміти суб'єктивно-оцінне ставлення автора до змістовності мовлення, співрозмовника і самого себе. На думку С. І. Походні, «іронія як мовне явище являє собою унікальну, єдину в своєму роді можливість реалізації прихованої суб'єктивно-оціночної модальності негативного характеру» [31, с. 9]. Гумор має етнічне забарвлення, він орієнтований на традиції носіїв мови.

Національна диференціація гумору була відзначена В. Я. Проппом, який зауважив, що французький гумор відрізняється витонченістю та дотепністю, німецький – важкістю, англійський – іноді доброзичливий, а іноді – глузливий, а російському гумору притаманні гіркота та сарказм [32, с. 21].

Отже, гумор є досить складним явищем. Наразі серед дослідників немає єдиного визначення щодо поняття гумору. Часто гумор плутають з іншими формами комічного, зокрема, з іронією, сарказмом та сатирою, що може призвести до невдалого відтворення комічного ефекту при перекладі ситкомів.

1.1.1. Жанрова класифікація гумору та особливості його сприйняття цільовою аудиторією (Національний аспект гумору як критерій перекладності). Огляд існуючих підходів до вивчення гумору та спроба їх класифікувати були б неповними, проте існує декілька провідних лінгвістичних теорій, які мають безпосереднє відношення до

нашого дослідження. Знаковими для лінгвістичних студій є роботи С. Аттардо про природу та засоби вербалізації комічного [49]. У теорії Аттардо, як і в інших лінгвістичних теоріях гумору, особлива увага приділяється структурі гумористичних текстів/епізодів, а тому автора можна вважати представником структурної лінгвістики.

Психолог Ніл Петерсен стверджує, що гумор може набагато більше розповісти про людину, ніж вона може собі уявити. Так, у 2003 році група дослідників Лондона, міста в Канаді, що знаходиться в провінції Онтаріо, створила «Анкету почуття гумору», на базі отриманого досвіду про те, як люди використовують різні види гумору. Відповідно дослідники виділили чотири основні типи гумору:

- самопідтримуючий – той тип гумору, який люди часто використовують, аби показати себе з найкращої сторони, у вигідному світлі.
- афіліативний – тип гумору, що допомагає покращити відносин з іншими.
- агресивний – гумор, за рахунок якого люди можуть показати себе у вигідному світлі, принижуючи інших.
- самопринижуючий – гумор, до якого вдаються деякі люди, з метою налагодження відносин з іншими, але принижуючи себе самого.

У своєму трактаті «Оратор» Цицерон запропонував першу формальну класифікацію гумору, розділивши комічне на два основних типи:

- 1) смішне, що впливає з конкретної ситуації;
- 2) смішне, що базується на словесному оформленні (абсурд, двозначність, несподівані умовиводи, каламбур, алегорія, протилежність, уявна простота, карикатурне зображення, порівняння (схожість), протиріччя (суперечність), нездійснене очікування, ухильність, іронія, метафора, нісенітниця, прислів'я, легка насмішка, несподіванка, недооцінка, буквальне розуміння слів, незвичайне

тлумачення власних назв [24, с. 28].

Форми комічного можуть бути представлені як у текстовому вигляді (іронія, гра слів, пародія, сатира, сарказм, анекдот, жарт, каламбур), а також в графічному вигляді (карикатура, шарж та ін..) [3].

Часто-густо виникає плутанина цих форм, що призводить до змішування широкого та вузького їх значення, тому вважаємо за доцільне в ході даної роботи розглянути детальніше найбільш поширені в американських ситкомах форми комічного, які подано на рис. 1.1:

Рис. 1.1. Форми комічного

Іронія – один із видів комізму, прихована насмішка над кимось або чимось. Наприклад: «Так-так, ти дуже сильний» – іронічний прийом, який висміює слабкість людини, яка вважає себе сильною [5, с. 314].

Сатира – вид комізму, спосіб художнього зображення дійсності, заснований на осудливому осміянні явищ, типів, характерів [5, с. 319]. Іноді сатиру та гумор плутають, хоча ці два поняття мають спільний

засіб – комічне. Об'єктивною основою цієї різниці є розуміння сатиричного мистецтва як відображення суперечностей в їх найгострішій формі, послідовне і повне відкидання явищ, неприйнятних для письменника і класу, представником якого він є. Цими якостями і обумовлені особливості комічного в сатирі і сміху, який воно викликає, - завжди жорстокого, позбавлених будь-яких півтонів і компромісів, сміху, який за своєю природою не припускає й тіні примирення з тим, що висміюється [27, с. 171].

Сарказм – це синтез іронії і сатири, глузування, що має негативне забарвлення. Сарказм не завуальовано підкреслює негативні якості або події. На відміну від іронії і сатири, сарказм застосовується в комедіях досить рідко, так як має відвертий негативний підтекст.

Зазвичай, головний герой комедії – людина, що володіє гіпертрофованими низькими якостями, які викликають осуд у інших людей. За допомогою застосування в комедії форм комічного, зокрема, сатири, іронії та сарказму, автор ніби підкреслює всю нищість головного героя, невірність його суджень, малоосвіченість.

Гумористичні інструменти посилюють антагоністичне протистояння в комедії, роблять його більш яскраво вираженим. Застосовуючи сатиру і сарказм, автор висловлює власну думку у бік безглуздості ситуації або недосконалості головного героя, надаючи, таким чином, глядачеві можливість передбачити розв'язку комедії.

Пародія – особливий вид гумору, заснований на комічному, перебільшено підкресленому «відтворенні характерних індивідуальних особливостей форми того чи іншого явища, який розкриває його комізм і зводить його зміст». Пародія відрізняється особливою, тільки їй властивою іронією. Іронічна гра логічними формами надає гостроту сатиричній пародії [Великий тлумач словник]. Пародія, як одна із форм комічного, дуже часто використовується під час гумористичних шоу, однак до неї рідко вдаються режисери ситкомів.

Гротеск – карикатурне зображення, що виникає в результаті перебільшення, спотворення, поєднання несумісних, різко контрастних якостей і форм, схильність до незвичайності та ексцентричності [5, с. 311].

Що таке анекдот, знає, мабуть, кожна людина. Це найпоширеніша форма дотепності, коротка жартівлива розповідь, яка часто містить несподівані повороти і настільки ж незвичайну кінцівку, без якої важко собі уявити сучасне міжособистісне спілкування, особливо у вузькому колі близьких людей.

Каламбур – це стилістичний прийом, який полягає в дотепній грі слів, побудований здебільшого на гумористично-пародійному використанні різних значень того самого слова. Уживання каламбурів у мові істотно прикрашає її, привертає увагу слухача, робить спілкування яскравим та легко запам'ятовується [42, с. 207]. Саме на такій формі комічного, як каламбур, і буде акцентуватися наша увага в практичній частині роботи. У своїй роботі «Лексикологія сучасної англійської мови» Арнольд І. В. дає більш розгорнуте формулювання: «Каламбур – стилістичний оборот, гра слів, заснований на комічному обіграванні співзвучних слів або словосполучень з несумісними значеннями, каламбур будується на полісемії, омонімії, омографії та ін.» [1, с. 114].

За сприйняттям цільовою аудиторією гумор можна поділити на жіночий і чоловічий, гострий, інтелектуальний, грубий, тонкий [46]. Можна говорити про гумор в класичному і народному, офіційному і забороненому, дитячому і професійному, національному варіантах. У деякому сенсі гумор можна вважати безмежним явищем, бо люди сміються в кожному куточку Землі. Продовжувати можна довго, по суті гумор слід віднести до філософського питання. Гуморові притаманна така особливість, як національна самобутність. Багато в чому розуміння гумору залежить від країни, де ми народилися і вирости, від того,

частиною якої нації ми себе відчуваємо. Наприклад, з дитячих років ми знаємо загальновідоме поняття «тонкий англійський гумор». У даному пункті нашої роботи спробуємо розглянути американський гумор.

Що ж можна сказати про американця? Який його менталітет? Говорити про американський народ, як про націю буде неправильно. Швидше його потрібно характеризувати як суспільство, що утворилося з переселенців, колоністів, які представляли найрізноманітніші національності, етнічні групи і навіть раси. Патріотизм можна вважати найголовнішою якістю американських громадян. Їм здавна приписуються такі риси характеру, як егоїзм, діловитість, працьовитість, енергійність, підприємливість в поєднанні з бездуховністю, невіглаством, грубістю і відсутністю хороших рис.

Досить часто можна почути думку, що почуття гумору у американців немає. Ще Чарльз Діккенс писав, що американці зовсім не схильні до гумору [13]. Але якщо ми згадаємо Марка Твена, О. Генрі, Брет Гарту, то стверджувати, що у громадян Сполучених Штатів немає почуття гумору не варто.

Американський гумор існує і він дуже неоднозначний. Багатьом він здається специфічним та існує думка, що він вульгарний, примітивний, грубий. Якщо ми намагатимемося проаналізувати американські комедії, ситками, гумористичні шоу, жарти, анекдоти, то побачимо, що американський гумор – це гумор дій, а не слів. Чисто американська риса гумору – доведення безглуздої ситуації до крайності, любов до курйозів. Це може бути навіть неймовірна нісенітниця, гротеск, абсурд, але неодмінно заснований на певній події [16].

Зупинимося ще на кількох особливостях американського гумору. У жартах відсутній прихований сенс, вони іронічні, але прямолінійні. Говорячи про тематику анекдотів і жартів, нового ми нічого, практично, не відкриємо, теми для жартів, як і всюди:

– національні особливості;

- політика;
- знаменитості;
- історичні персонажі і т.д.

Але в американському суспільстві існують деякі обмеження в цих темах. Анекдоти, жарти, що зачіпають расову приналежність, кольору шкіри, віросповідань і національностей – неприпустимі. Гумор в американському середовищі різноманітний, як і всюди. Жителі Штатів впевнені, що право радіти і веселитися дано їм від народження. Більшість американців сприймають життя оптимістично, з неабиякою часткою гумору, тому в країні існує безліч ситуативних комедій на телебаченні і популярні комедійні клуби [9, с. 90].

Аналізуючи сприйняття американського гумору цільовою аудиторією, зазначимо, що гумористична комедія – це один з найскладніших та суб'єктивних жанрів. Одному – смішно, а іншому – ні, і тут нічого не вдіяти. Часто цільова аудиторія кінофільму визначається віком головних героїв. Тобто якщо у фільмі героями є переважно тридцятирічні персонажі, то, очевидно, він і буде цікавий для глядачів віком від двадцяти до тридцяти років. Аби викликати інтерес у молодих людей потрібно запропонувати їм історії з пізнаваними і зрозумілими для них героями, які стикаються з актуальними для цієї аудиторії проблемами.

Продюсерські компанії з подивом виявили, що їхня цільова аудиторія змінилася. Виявилось, що сучасний глядач більше віддає перевагу інтелектуальним фільмам, серед яких: «Доктор Хаус», «Теорія брехні», «Шерлок». Навіть творці ситкомів перестали вважати, що надмірний інтелект відчужує глядача від персонажа, і втілили цей підхід в «Теорії великого вибуху».

На нашу думку, цільову аудиторію майже 90% усіх ситкомів можна розділити всього на 2 великі групи: «сімейну» і «дружню».

У сімейних серіалах в центрі сюжету найчастіше знаходиться

подружня пара: «Як сказав Джим», «Великий ремонт», «Усі люблять Реймонда», «Няня». У «Американській сімейці» головними героями є відразу три пари. Зазвичай вся дія в цих фільмах відбувається в будинку, а сюжетами окремих серій стають самі звичайні життєві справи. Подружжю обов'язково асистують діти (найчастіше їх двоє чи троє), але діти рідко є головними дійовими особами – зазвичай їм надаються другорядні ролі.

До «дружніх» серіалів відносяться ті, в яких в центрі сюжету знаходиться компанія друзів (зазвичай їх не менше 4-х чоловік): «Друзі», «Сайнфелд», «Спін-сіті», «Теорія Великого вибуху», «Журнал мод». В ситкомках друзі, в основному, спілкуються в непрофесійних обставинах – вдома чи в улюбленому кафе.

Бувають серіали, де змішуються сімейні мотиви і дружні. Власне «Друзі» поступово якраз і дрейфували від чисто дружнього серіалу до сімейного, коли то одні, то інші герої розбивалися на пари.

Ряд серіалів неможливо віднести ні до «сімейних», ні до «дружніх»: наприклад, «Будь кмітливим». У цього довгограючого фільму специфічна тематика – це пародія на шпигунське кіно. І хоча в ситкомі є сімейна пара, але суть серіалу зовсім не в стосунках подружжя з навколишнім світом, а в жартах над жанром шпигунського фільму.

Ситуативна комедія (ситком) – продукт, розрахований на максимально широку цільову аудиторію. Наприклад, коли глядач – противник шлюбу як такого, а таких може існувати мільйони. Чи не означає це, що творці сімейних серіалів не враховують дану особливість? Нічого подібного! Холостяки найбільш вдача аудиторія для цього жанру! Чи багато щасливих сімей в принципі? – Мало! Більшість живуть в шлюбі та незадоволені, якщо не шлюбом як таким, то своїм чоловіком або дружиною. Відповідно, будь-який сімейний серіал показує це невдоволення. Це призводить до того, що і одруженим людям такі серіали подобаються, і холостякам вони до душі.

Майже всі сімейні ситкоми базуються на тому, що подружжя постійно свариться (що є головним прийомом для створення комедійних ситуацій), але насправді ці люди люблять одне одного. Головне для сценаристів серіалів дотримати баланс: між комічними ситуаціями, які руйнують сім'ю і хвилинами, коли по екрану розливається патока, що супроводжує примирення подружжя. Із зображення скандалів у ситкомах треба бути обережним, оскільки це може зруйнувати добру атмосферу майже будь-якого ситкому і відлякати частину аудиторії.

Частину аудиторії цілком може відлякати і основна тематика серіалу. Наприклад, в «Дві з половиною людини» герой у виконанні Чарлі Шина змінює подружок як рукавички, не гребує повіями, і весь сюжет крутиться навколо його сексуальних подвигів. Тема нерозбірливого сексу головного героя явно позбавила даний проект значної частини консервативної аудиторії: не тільки людей у віці, а й багатьох жінок.

Якщо значна частина жартів ситкому розрахована на глядачів, які обожнюють фільми Вуді Аллена, то навряд чи цей серіал дивитимуться сині комірці, тобто робітники, зайняті фізичною працею, переважно на великих підприємствах. Серіал «Фрейзер» – найбільш інтелектуальний ситком на американському телебаченні (два брата Крейна – психіатри, та до того ж видатні сноби, які часто жартують так, що простому глядачеві їх жарти абсолютно незрозумілі). Незважаючи на це, даний телепроект став одним з найуспішніших в історії телебачення.

Сюжет і герої серіалу – це ще не все, на що змушені звертати увагу творці. Для деяких категорій глядачів – наприклад, жінок, – важливий аж ніяк не художній рівень телешоу, а вбрання героїнь та їх зачіски. Наприклад, чоловікам цікавий сам сценарій і гра акторів, а жінкам – форма волосся та взуття.

Отже, гумор є досить складним явищем. Наразі серед дослідників немає єдиного визначення щодо поняття гумору. Часто гумор плутають

з іншими формами комічного, зокрема, з іронією, сарказмом та сатирою, що може призвести до невдалого відтворення комічного ефекту при перекладі ситкомів. Незважаючи на те, що сценаристи телевізійної продукції намагаються максимально розширити коло потенційних глядачів, все ж у кожного серіалу, тому числі й ситкому, є своя цільова аудиторія. Як ми бачимо, у сімейних ситкомів вона значно більша у віковому плані, аніж в дружніх.

1.2. Вербальні засоби реалізації та перекладу гумору

Ключовою особливістю прагматики діалогу в комедійних серіалах є високий рівень експресивності і безпосереднє апелювання до емоцій і почуттів віртуального співрозмовника, що і втілюється в широкому діапазоні ефектів комічного в кіно. Незважаючи на інструментальну функцію екстралінгвістичних і лінгвістичних засобів комічного в серіалах (поза, міміка, пантоміма, тональність, тон, паузи, просодика і т. д.), вербальні інструменти відтворення гумору, а саме при аудіовізуальному перекладі безперечно, домінують. Такими засобами виступають мовні одиниці, які виражають іронію, глузування, нешкідливий гумор, тонкий натяк, а також сатиру і сарказм [6, с. 58].

Вивчення і узагальнення теорії присвяченій проблемі вербальних засобів реалізації та перекладу гумору, а також аналізу зразків гумору в комічних серіалах, дозволяє виокремити такі рівні вербальних засобів вираження гумору [41, с. 248], які подано на рис. 1.2:

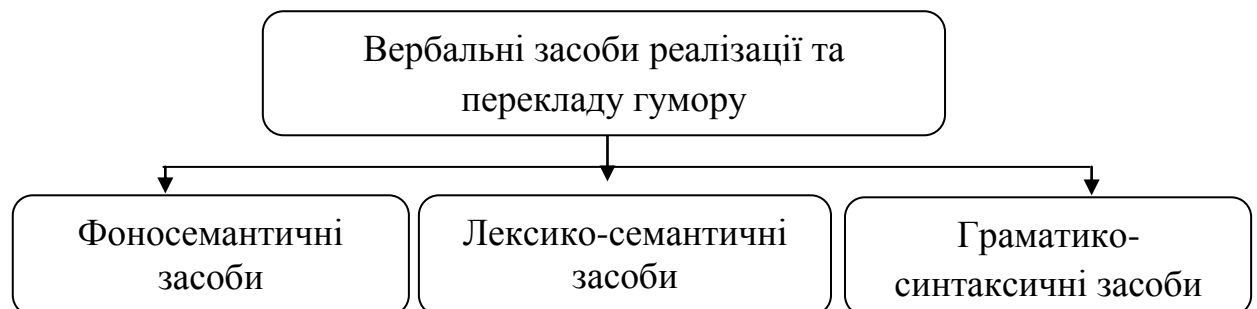

Рис.1.2. Вербальні засоби реалізації та перекладу гумору

Розглянемо їх детальніше.

1. Фоносемантичні засоби містять різні явища акустичного символізму – здатності фонографічних символів мови (звуків і букв) асоціюватися у свідомості реципієнта з певними уявленнями, емоціями, стосунками, почуттями.

До них відносяться:

– алітерація і асонанс як повторення приголосних / голосних звуків та символів в послідовності слів в тексті;

– оноματοпея – процес імітації засобами мови різних позамовних звукових явищ, а також самі слова, що є результатом звуконаслідування: дзижчати, гавкати, кудкудакати, туркотіти тощо.

Наприклад:

Boyle: Little Billy Devaney, a serial killer? Sure he's a lovely little lad. – Малюк Біллі Девайн – серійний вбивця? Так, він, звичайно, відмінний хлопець [41, с. 184].

Вищенаведений приклад демонструє використання прийому алітерації в створенні комічного ефекту, що втілюється в саркастичному характері ключової репліки персонажа.

2. Лексико-семантичні засоби реалізації та перекладу гумору задіюють одиниці лексемного рівня мови в розмаїтті як семантичних значень лексичних засобів первинної номінації, так і невичерпної образності, виразності та емоційності засобів вторинної номінації [48, с. 71].

Зусиллями М.М. Покровського та багатьох інших лексикологів і семасіологів було доведено, що лексика – це не механічне накопичення слів, а чітко організована система.

До цієї групи можна віднести такі види стилістичних засобів вираження гумору в кінодіалогах [23, с. 22]:

– метафора (з грецької «перенесення») – розкриття сутності одного предмета чи явища через особливості іншого. Перекладачі використовують метафору, коли немає готових засобів позначення чи

пояснення [2, с. 220].

- метонімія – заміна одного слова іншим на основі суміжності (тобто тісного зв'язку);
- персоніфікація – приписування властивостей і ознак осіб неживих предметів;
- синекдоха – характеристика цілого через частину і навпаки;
- алегорія – художнє уявлення абстрактного через конкретний образ, вираз абстрактного об'єкта за допомогою конкретного образу.

Наприклад:

Doctor: How's it going, Mr. Ballinger? – Як йдуть справи, пан Баллінджер?

Fred Ballinger: It's going. I do not know where, but it's going. – Вони йдуть. Не знаю куди, але вони йдуть [41, с. 184].

Тут простежується реалізація гумору, де має місце семантична гра і двопланова проекція поняття “going”, що формують так звану гру слів, побудовану на основі полісемії: “going” як частина традиційної формули вітання, і – в другому випадку – “going” як персоніфіковане дієслово, що і втілює контраст – ключовий механізм реалізації гумору.

3. Граматико-синтаксичні засоби, під якими слід розуміти синтаксичні обороти, побудови текстового рівня і фігуральний вислів, конструкції яких в поєднанні з мотивованим вибором мовних одиниць і семантикою формує ефект комізму, тобто гумору [38]:

- риторичні вигуки, синтаксичний паралелізм (подібні синтаксичні патерни послідовних відрізків мовлення);
- інверсія (лат. *inversio* – перевертання, переставляння) – одна із стилістичних фігур поетичного мовлення, яка полягає в незвичному розташуванні слів у реченні з очевидним порушенням синтаксичної конструкції задля емоційно-сміслового увиразнення певного вислову;
- еліпсис – мотивоване опущення легко відтворюваного елемента в висловлюванні);

– алогізм – умисне порушення логічних зв'язків з метою підкреслення внутрішньої суперечливості ідеї.

Наприклад:

Manny: Well I'll be off then, since it's all over between us. I'll write. – «Ну, я пішов, оскільки ми вже більше не друзі. Я напишу».

Bernard: I won't read it. – «Я не прочитаю».

Manny: Well I'll call. – «Тоді я подзвоню».

Bernard: I'll hang up. – «Я кину трубку».

Manny: Well, I'll come and see you. – «Добре, тоді я тебе відвідаю».

Bernard: I'll be dead by then. – «Я буду вже мертвий» (серіал «Книжкова лавка Блека») [41, с. 185].

У цьому прикладі гумористичний ефект досягається за рахунок сарказму, який ґрунтується на посиленому контрасті. Основним засобом реалізації гумору тут – є синтаксичний паралелізм: «... Well I'll call ..., I'll hang up ..., I'll come and see you. , I'll be dead by then ».

Комічного ефекту у відтворенні гумору можна також досягти за допомогою інтегративного використання вербальних засобів різних рівнів. Наприклад:

Evan: Ok, huddle time, huddle time, huddle time, gather round guys. Great day today, team. Ok, that was a sliver star day. Ok, tomorrow I want gold. Ok, you see selling books is a game. It has rules. You need to learn those rules, yeah, and you need to get serious about them, because it's not a game.

Окей, вже час. Збираємося, збираємося! Сьогодні супер-день, команда! Добре, так ... це був срібний день. Завтра я хочу золотого, зрозуміло? Продаж книг – це гра з правилами. Ви повинні вивчити ці правила і ставитися до них серйозно, тому що продаж книг – це не гра! (Серіал «Книжкова крамниця Блека») [41, с. 186].

У вищенаведеному прикладі гумор представляє собою саму «нешкідливу» категорію комічного, при якому об'єкт жартів не втрачає

своєї привабливості і не перетворюється в предмет глузування і викриття. Комічне виражається за рахунок використання таких засобів, як алогізм і синтаксичний повтор: ... *selling books is a game. It has rules. You need to learn those rules, yeah, and you need to get serious about them, because it's not a game.* Присутня в промові алітерація, безперечно, сприяє естетизації гумору.

У практичній частині нашого дослідження розглянуто труднощі відтворення гумору та інших форм комічного на матеріалі ситкому «Теорія великого вибуху». Головні герої використовують різний темп мовлення, структуру висловлювань і, звичайно, термінологію, що належить до різних підкласів наукової діяльності, оскільки кожен з них має різний рівень освіченості. Наукова лексика особливо часто використовується у повсякденній розмові героїв, наприклад [Серіал теорія вел вибуху]: *Sheldon «Excuse me, explain to me an organizational system where a tray of flatware on a couch is valid? Now, I'm just inferring that this is a couch, because the evidence suggests that the coffee table is having a tiny garage sale»* (10 series 1, episode 2).

Шелдон: *«Даруй. Не розумію систему організації, де допускається наявність таці з посудом на дивані. Я лише припускаю, що це диван. Доказом слугує столик, що нагадує базарний лоток»* (10 серія 1 сезону, епізод 2) [36].

При перекладі було використано перекладацьку трансформацію – модуляцію, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення мови оригіналу одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться зі значення вихідної одиниці. Найбільш часто значення співвіднесених слів в оригіналі і перекладі виявляються пов'язаними причинно-наслідковими відносинами: *explain to me – не розумію; a tiny garage sale – базарний лоток* [14, с. 33].

Також варто привернути увагу на один з прийомів досягнення комічного ефекту, який не часто, але використовується під час

відтворення англomовного гумору: прийом евфемізації, що полягає у використанні применшених, пом'якшених висловлювань для вираження різкого, грубого вислову на непристойні, інтимні теми, часто застосовується не для нейтралізації сутності того чи іншого явища, а навпаки – для створення акценту комічного характеру [17, с. 56]. Таким чином, у серіалі «Як я познайомився з вашою мамою» цензурування грубих чи різких виразів їх м'якшими, пристойнішими відповідниками, які все ж асоціативно передають істинну суть висловлювання, сприймаються глядачем, перш за все, як комічне. У даному телеситкомі такі авторські евфемізми перекладаються, як правило, дослівно, в той час, як їх прихований зміст може стати зрозумілим із контексту або відеоряду. Наприклад, ужитий в оригінальному тексті евфемізм “*to eat a sandwich*” (S.3. E.5), що в контексті означає «курити марихуану» в українському варіанті перекладається дослівно як «їсти сандвіч» (S.3.E.5.). Справжній зміст словосполучення глядач розуміє за допомогою відеоряду. Натомість будь-якого типу перифрази порушують не лише образність, а й унеможливають асоціативне розуміння прихованого змісту.

Гумор, крізь призму того, що відбувається і оточує головних героїв, допомагає глядачам під час перегляду ситкомів підтримувати оптимізм, позитивне ставлення до світу, оскільки «сміхові властива висока суспільна функція: об'єднувати людей, бути громадянським фільтром, який оберігає здорову народну мораль і зміцнює внутрішню самодисципліну в трудовому середовищі, виявляючи засобами гумору індивідуальні вади, недоліки, провини, – усе, що суперечить людській гідності» [22, с. 158].

Отже, проаналізувавши приклади відтворення та реалізації гумору в різних англomовних ситкомах, слід зазначити, що має місце тенденція інтегративного використання різних вербальних засобів для досягнення комічного ефекту.

1.3. Аудіовізуальний переклад та його види

Питання перекладу ситкомів стало більш актуальним у контексті аудіовізуального перекладу (далі – АВП).

АВП – це такий тип перекладу, що характеризується взаємодією текстової форми зі звуком та зображенням.

Так, К. Райс зазначає, що переклад аудіовізуальних текстів повинен здійснити такий вплив на реципієнта тексту перекладу, як оригінал. Це може служити основою для досить значних відхилень від форми і змісту оригінала. «Дозволено все, аби передавався сенс ..., а сенс переданий в тому випадку, коли публіка реагує на дубльований фільм так само, як реагувала на оригінал, навіть якщо заради цього доведеться зайнятися фантазуванням» [34, с. 225].

А. П. Чужакін і П. Р. Палажченко також роблять акцент на важливості збереження впливу оригіналу при роботі з аудіовізуальними текстами: «Основна місія перекладачів – не знизити загальне художнє сприйняття, не спотворити задум автора, якість діалогів, мовні характеристики, а зберегти стиль, передати аромат епохи, індивідуальність» [43, с. 38].

Зараз переклад аудіовізуальних текстів досить популярний та вкрай необхідний вид перекладацької діяльності. У даний час багато фільмів і телесеріалів належать до англomовного виробництва, і вони мають бути перекладені українською та російською мовами, звідси і виникає гостра необхідність в якісному адекватному перекладі кінопродукції. Отже, АВП – перекладацька діяльність, яка характеризується взаємодією тексту (усного чи письмового) зі звуком та зображенням. Аудіовізуальний переклад представляє собою переклад багатомодальних і мультимедійних текстів іншою мовою [20].

На думку Л. Л. Нелюбіна переклад аудіомедіальних текстів може поєднувати в собі риси синхронного, послідовного та письмового (художнього) перекладу: переклад в залі при прем'єрному перегляді,

закадровий переклад, переклад для подальшого дубляжу, субтитрування (підготовка субтитрів). На відміну від всіх інших видів усного перекладу, АВП спирається на відеоряд і гру акторів [8, с. 73].

Прикладом так званого «аматорського» або «авторського» перекладу є російська студія «Кураж-Бамбі». Відповідно, варто відзначити, що АВП «визначається відносно великою кількістю не виправданих замінів образів (зустрічаються навіть і помилки)». Paramount Comedy – російський тематичний телеканал, є російською версією американського телеканалу Comedy Central. Телеканал транслює зарубіжні та російські ситкоми, комедійні серіали, шоу, скетчі, повнометражні комедії і мультфільми. Канал показує свої передачі і фільми в якісному російському перекладі та дубляжі.

В Україні фільми дублюють як великі студії звукозапису, наприклад, Postmodern Postproduction, Tretyakoff Production, так і невеличкі студії як наприклад Lemma, Pteroduction Sound, CineType, Kiev Postproduction, AAASOUND та інші. Паралельно з дубляжем, виняткового для кінофільмів, розвиток отримали також студії багатоголосого закадрового перекладу, такі як «Так Треба Продакшн», «Студія дубляжу каналу 1+1», що працює на базі студії імені Довженка та інші. У цій та інших студіях звукозапису та дубляжу вперше в Україні було зроблено повноцінні дубляжі деяких серіалів (наприклад, Теорія брехні (Lie to me), Секс та Каліфорнія (Californication) для 1+1).

Проте в цьому випадку переклад серіалів не може бути завжди якісним через те, що існує ціла низка труднощів, викликаних аудіовізуальним перекладом. Серед основних можна відзначити:

- відносно стислі терміни виконання перекладів;
- обмеженість тимчасовими рамками звучання, що робить не можливою ампліфікацію (від лат. Amplificatio – розширення), тобто збільшення протяжності тексту за рахунок використання однорідних

елементів мови: визначень, синонімів, порівнянь, антономічних протиставлень для посилення виразності [11, с. 146];

– стиль аудіовізуального тексту повинен визначатися не тільки наявністю тих чи інших лінгвістичних засобів, але і пара лінгвістичними факторами (жести, поза, міміка);

– оскільки текст кіно представляє собою практично тільки діалог, в перекладі необхідно відтворювати розмовний стиль. При озвучуванні порушується природний стиль значно більше, ніж при субтитруванні;

– відсутність фінансової винагороди за виконану роботу, так як часто авторський переклад проводиться на безоплатній основі.

Проаналізувавши літературні джерела, зазначимо, що аудіовізуальний переклад включає в себе кілька типів перекладу, які використовуються в кіно, серіалах, ситкомах, анімаційних творах, відеоіграх і так далі.

1. Закадровий переклад, войсовер (від англ. Voice-over – дослівно «мова поверх») – вид озвучування, який передбачає створення додаткової мовної фонограми фільму іншою мовою, змішаної з оригінальною так, щоб глядач міг чути і переклад, і оригінальний запис [30].

Це особливий тип аудіовізуального перекладу, який поєднує в собі риси синхронного та письмового діалогу. Найчастіше у закадрового перекладача є монтажний лист, проте в ньому немає будь-яких позначок, зауважень або описів про персонажів, там є тільки діалоги. З іншого боку, закадровий переклад відрізняється від синхронного наявністю тимчасових рамок. Перекладач може підготуватися до закадрового перекладу за допомогою монтажного листа, тому тут немає елемента «несподіванки», який властивий синхронному перекладу. При закадровому перекладі присутній так званий «voice over», тобто оригінальна доріжка стає тихішою, але її все одно чути, а переклад роробиться більш гучним.

2. Субтитрування – це скорочений переклад діалогів фільму, який відображає їх основний зміст і виражається у вигляді друкованого тексту, перебуваючи, в більшості випадків, в нижній частині екрана [33, с. 81].

Субтитрування мають певні обмеження, оскільки текст обмежений певною кількістю знаків та слів у рядках. Субтитри прив'язані до зміни планів в кадрі, а також будь-яка асинхронізація заважатиме сприйняттю перекладу. У сучасному світі до субтитрів з'явився ряд додаткових вимог. Кіно і серіали все частіше дивляться в дорозі або вдома з екранів мобільних пристроїв, які мають свої обмеження в апаратному та програмному забезпеченні [21, с. 73]. Таким чином, перекладачеві необхідно враховувати також і платформу для перегляду, адаптувати відео і субтитри до неї таким чином, щоб навіть на маленьких екранах перегляд був комфортний.

3. Дублювання – повна заміна оригінальної мови акторів на мову перекладу. Дублювання – особлива техніка запису, яка дозволяє замінити звукову доріжку фільму із записом оригінального діалогу на звукову доріжку із записом діалогу на мові перекладу [25]. При цьому, збігається не тільки тривалість фраз, початок і закінчення мови, а й при високій якості – артикуляція мови акторів з новим текстом. Дублювання – найбільш витратний і складний тип аудіовізуального перекладу. При перекладі перекладач повинен повністю переосмислити матеріал, створити текст з нуля, ґрунтуючись на паралельних смислових потоках, таким чином, щоб він підходив до ситуації іншої мови та іншої культури.

Дублювання, як основний тип АВП, використовується в багатьох країнах Європи. Традиційно його визначають як найкращий тип аудіовізуального перекладу, однак, через його високу вартість та складність, тільки великі студії можуть його собі дозволити, в той час як аматорські студії працюють частіше всього з закадровим перекладом.

Ще варто звернути увагу на переклад-палімпсест – це переклад візуального матеріалу (написи, титри) в аудіовізуальному тексті при локалізації комп'ютерних ігор, кіно і програмного забезпечення. При виконанні даного виду перекладу, вихідний текст замінюється його локалізованим аналогом. Таку назву цей вид перекладу отримав від давньогрецького «палімпсест», тобто папірусу, на якому вихідний напис, з яких-небудь причин стертий, замінювався на інший [26].

Переклад-палімпсест полягає в заміні оригінального тексту перекладним зі збереженням всіх графологічних особливостей першого. Переклад-палімпсест як вид міжмовної передачі текстової інформації кінофільму з'явився зовсім недавно і є продуктом стрімкого розвитку цифрових технологій. При опрацюванні практичного матеріалу нашого дослідження, а саме американського ситкому «Теорія великого вибуху», домінуючим типом АВП було визначено саме дублювання, завдяки чому здається, що мова перекладу слів головних героїв є мовою, якою вони володіють. Хоча значну роль при перегляді ситкому відіграє субтитрування, оскільки сенс усього сказаного та того, що відбувається на екрані, стає більш зрозумілим саме завдяки текстовому відображенню мови головних героїв

Отже, працюючи над АВП, перекладач має виконати основне – донести до глядача художньо-естетичні ознаки оригіналу та створити повноцінний художній текст на мові перекладу.

Розглянувши основні типи АВП: субтитрування, дублювання, ми дійшли висновку, що кожен з них має свої особливості. Дублювання, не зважаючи на високу вартість, дає можливість отримати більш якісний переклад аудіовізуальної продукції. Субтитрування вимагає менше витрат грошей, часу та інших ресурсів, а також чудово допомагає навчанню іноземним мовам, але студії, що переважно використовують такий тип АВП мають більш обмежену цільову аудиторію.

У зв'язку з розвитком технологій, в сфері аудіовізуального

перекладу формується новий вид перекладу – переклад-палімпсест, що полягає в перекладі тексту і графічних елементів на екрані, важливих для сюжету, для його виконання потрібні не тільки перекладацькі компетенції, а й технічні.

1.4. Особливості ситкому та його жанрова класифікація

Ситком (ситуаційна комедія) – жанр найпопулярніший в американському і британському телебаченні, то, на чому тримається вечірній прайм-тайм.

Традиційно в ситкомах серії мають дуже слабкий зв'язок між собою. Персонажі практично не змінюються протягом усього серіалу та більшість ситкомов дотримуються цього формату. Зрідка присутні подвійні серії; шкільні друзі або улюблені родичі можуть з'явитися з нізвідки і зникнути в нікуди, як в ситкомі «Сімейка Брейді»; часто присутні кіноляпи.

Ситком знімається як серіал, але на зйомках присутні реальні глядачі. В павільйон запрошують чоловік 60 і записують живу природну реакцію на вже змонтовану серію. Отож характерною особливістю ситкомів є закадровий сміх. Однак в таких ситкомах, як: «Клініка», «Мене звать Ерл», «У Філадельфії завжди сонячно» і «Офіс» закадровий сміх не використовується, а комедія «Уповільнений розвиток» використовує його лише частково. У старих ситкомах, наприклад, «Я люблю Люсі», використовувалися готові записи сміху, але в наш час найчастіше влаштовують перегляд серіалу і записують живий глядацький сміх. Часто ситком називають «сімейним серіалом», для глядачів різного віку і уподобань [37].

На перший погляд, жанр ситкому – один з найбільш зрозумілих і простих, який може легко сприйматися аудиторією, проте це не завжди так. Якщо ми сміємося при перегляді півгодинного (хронометраж від 22 до 26 хвилин плюс реклама) телевізійного серіалу, то це не означає, що

ми дивимося ситком. А якщо ми не чуємо при перегляді закадровий сміх, це не означає, що те, що ми дивимося, ситкомом не є. Так як ситком – це скорочення від англійського situation comedy, то досить поширеною думкою вважається, що він відповідає давно існуючому жанру «комедія положень».

Варто зазначити, що самі герої та актори і є особливістю ситкомів. У залежності від того, хто знаходиться в центрі сюжету, ситками (ситуативні комедії) можна поділити на дві групи [37]:

1. Ситками, які базуються на головному герої, тобто головну роль виконує найбільш яскравий та відомий актор, персонаж якого являється центральним. Зазвичай, такий актор найчастіше жартує і весь перебіг сюжету переважно пов'язаний із його діями. До цієї групи можна віднести серіал «Scrubs».

2. Ситками, які базуються на акторському ансамблі і загальному настрої, де всі персонажі рівноправні. Прикладом, можемо назвати такі серіали як: «Друзі» (Friends) та «Теорія великого вибуху» (The Big Bang Theory)

Жанрові різновиди комедії традиційно визначаються через драматургічну структуру (план вираження), через змістовний аспект (план змісту) або через типологію і метод смішного (комічного), представленого в кіно. Назви цих піджанрів часто плутаються, а їм надаються протилежні визначення [35].

Для наведення жанрово-тематичних видів комедії, було взято типологію, запропоновану в «Словнику літературознавчих термінів» [4]:

- антична комедія (присвячена Діонісу, культова драма, що виконується хором і акторами);
- комедія–балет (драматична форма, створена Ж. Б. Мольєром, що включав в дію комедії балетні сцени);
- побутова комедія (найбільш загальна назва комедій на теми повсякденного життя);

– комедія масок (головний елемент жанру – колективна творчість акторів, які виступали не тільки як виконавці, а й як автори п'єс, причому кожен вносив щось нове, використовуючи свій професійний і культурний досвід);

– комедія ідей (п'єси, в яких в дотепній формі обговорюються різні теорії та ідеї);

– комедія інтриги або комедія положень (жанр комедії, заснований на складному сюжеті з декількома лініями і різкими поворотами дії);

– комедія моралі (жанр, в якому основна увага приділена манерам і поведінці героїв, які живуть за певними суспільно-етичними правилами);

– сатирична комедія (форма комедії, створена з метою викривати і висміювати вади і дурість суспільства);

– сентиментальна комедія (пуританська чутлива Драма);

– слізна комедія (зміст такої комедії носить морально-дидактичний характер, а зворушливі сентиментальні сцени витісняють в ній комічні);

– вчена комедія (жанр, поширений в Італії XVI століття, що виник в результаті наслідування античної комедії, котрий використовував традиції гостросюжетної італійської новелістики);

– комедія характерів (тут відображалася гіпертрофована однобічність людських якостей – брехливість, хвастощі і т.п.).

Є визначення, в яких комедії моралі і характерів вважаються синонімами. Існують також визначення, згідно з якими комедія моралі ідентична побутовій комедії. Тобто з точки зору термінології існує явна неоднозначність у визначенні комедійних піджанрів. Також до вищенаведеного списку можна додати ще й такі види комедії, як «чорна комедія», скетч, популярна сьогодні стенд-ап комедія тощо [44].

Недолік більшості типологій комедійних жанрів пов'язаний не тільки з проблемою термінології, а й з параметрами класифікації. Варто звернути увагу на класифікацію видів комедій за такими ознаками:

– Антураж (побутова комедія, комедія «плаща і шпаги», можливо, «чорна комедія»).

– Драматургічна структура (комедія положень, характерів, комедія масок та ін.).

– Типологія комічного (сатирична комедія, фарс, слізна або сентиментальна комедія).

– Виконання (театральні драматичні п'єси, скетч-шоу, стенд-ап комедії, і тут логічно бачити ситком, як суто телевізійний продукт).

У ході розгляду підходів різних досліджень та поглядів стосовно ситкомів, були виявленні відмінні ознаки та особливості ситуаційної комедії, як особливого виду жанру в кіно: строго визначена структура, щасливий кінець, бажання розсмішити глядача. Неодмінно всі ці особливості впливають на стратегію аудіовізуального перекладу.

Отже, в цьому розділі роботи було надано визначення поняттю гумор, наведено його класифікацію та охарактеризовано інші форми комічного, досліджено вербальні засоби реалізації та перекладу гумору та надано визначення аудіовізуального перекладу. Труднощі, які виникають в процесі аудіовізуального перекладу та його типів: субтитрування, дублювання, закадровий переклад. Крім того, перекладач, чи то українською чи російською мовами, стикається з труднощами незалежно від типу перекладу, яким він користується: діалекти, адаптація культурної складової, відтворення гумору, якщо йдеться про таким ТВ жанр як ситком. Було також досліджено особливості ситкому та наведено його жанрову класифікацію. Ситком – це ситуаційна комедія, жанр комедійних програм, що зародився в США. Для цих серіалів характерні кілька рис: багатосерійність, спільні герої для всіх серій, іноді додаються другорядні та запрошені гості, місце дії залишається незмінним, кожна серія має закінчену історію з життя головних героїв і ніяких зв'язків з іншими серіями зазвичай не має. На наш погляд, лексико-стилістичні особливості відтворення гумору під час

аудіовізуального перекладу російською та українською мовою на сьогоднішній день залишається питанням маловивченим, та вимагає ретельного допрацювання .

РОЗДІЛ 2.

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГУМОРУ В АМЕРИКАНСЬКОМУ СИТКОМІ ТА ТРУДНОЩІ ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ МОВАМИ

2.1. Лексичні особливості американських ситкомів

Художній стиль – це, фактично, поєднання всього стилістичного та лексичного багатства мови. Призначення художнього стилю, а саме: образне зображення дійсності та вплив на глядача зумовлює використання відповідних мовних засобів.

Найбільше багатство кожного суспільства – його мова, а в мові – її словниковий склад. Саме лексичне багатство мови свідчить про рівень розвитку суспільства. З розвитком знань про світ мова невпинно зростає. Слова у мові існують у певній системі та взаємовідношеннях, які розрізняються за сферою та частотою вживання. Мова пов'язує минулі покоління із сучасними, зберігає і передає минулий досвід, то маємо на увазі насамперед слова, лексику [16, с. 116].

Так, здійснивши аналіз особливостей лексики американських ситкомів, наведемо конкретні приклади.

Наприклад, серіал «Друзі» – один з найбільш популярних американських комедійних серіалів, який має безліч прихильників по всьому світові, практично повністю складається з безлічі діалогів, які відбуваються у формі різних ідіом, фразових дієслів та інших сленгових виразів. Американський сленг проникає в розмовну мову, створює нові фразеологізми або змінює значення звичних виразів. Жителі Америки говорять 9 різними акцентами, це результат міграційних процесів. Наприклад, тільки в Нью-Йорку можна почути сотні різних діалектів, кожна національність наповнює англійську мову новими словами, таким чином вони потрапляють до сленгу американської молоді, на радіо, серіали, в засоби масової інформації і так по всьому світові.

Лексика американського ситкому «Теорія великого вибуху» містить багато наукових термінів, стильних пропозицій і розумних фраз, які вдало контрастують із повним сучасним англійським, особливо за частинами колективних фраз. Також можна почути декілька різних акцентів, адже одним з героїв є індієць за національністю, то інколи виникають курйозні ситуації з нерозумінням повного значення слів. У серіалі переважно прості діалоги, які легко сприймаються навіть після важкого робочого дня.

«Секс і місто», один з прикладів класичного американського серіалу, який допомагає поринути в атмосферу культури і побуту нью-йоркських жителів. Хоча лексика головних героїнь досить проста за своєю структурою, але вона насичена фразовими дієсловами. У серіалі багато характерної американської розмовної лексики і сленгових виразів, значення яких зазвичай важко запам'ятати. У монолозі Саманти, яка виразно розповідала про свого прихильника, неможливо зрозуміти, про що вона розповідає [37].

Аналіз ситкома “That’s Show 70s” показав, що цей серіал смішний і водночас життєвий, який демонструє життя звичайних підлітків. У ньому можна почути звичайний розмовний англійський, яким спілкуються між собою молоді американці. Крім того, з вуст такого персонажа, як Фез, можна почути звичні і кумедні помилки, які в англійській мові роблять зазвичай іноземці.

У серіалі «Анатомія Грея» звучить естетична лексика, повна цікавих обертів та англійських ідіом. Крім того, у серіалі багато медичних термінів, тобто відмінність від інших серіалів про лікарів, полягає в тому, що медична лексика тут використовується дуже точно і професійно.

Також для американських ситкомів характерна гра слів, яку в науці називають каламбуром. Це такий літературний прийом, що використовується для створення комічного ефекту. Часто-густо такого

ефекту вдається досягти шляхом використання в одночасному контексті різних значень одного слова. Каламбур постійно використовується в ситуаційних комедія, та на жаль, при перекладі його на іншу мові ефективність втрачається.

Наприклад, каламбур представлений у ситкомі «Теорія великого вибуху». Чотири головних герої грають в гру, в якій потрібно відгадати слово, значення якого учасник своєї команди спробує зобразити на папері. І так, звичайна дівчина Пенні малює коробочку, на ній бантик, як ми бачимо, загадано слово подарунок. Фізик Шелдон, малює чотирьох людей, які грають в гру, але цей малюнок зовсім не схожий на подарунок. Річ в тім, що в англійській мові слово *present* означає не тільки подарунок, який зобразила Пенні, а й теперішній час. Звідси і видно, що зрозуміти такий жарт можна лише в англійському варіанті, оскільки при перекладі українською чи російською суть втрачається.

Отже, ситуативні комедії мають цікаві сюжети та живу розмовну мову. В американських ситкомах переважно використовується різноманітна лексика, яка характерна для щоденного вжитку, зокрема професіоналізми, діалектизми, сленг, тропи, ідіоми та ін. Вони урізноманітнюють мову акторів, допомагають краще зрозуміти мовленнєву ситуацію, почуття головних героїв, їхню приналежність до різних соціальних станів.

2.2. Лексико-стилістичні особливості відтворення гумору під час перекладу американського ситкому «The Big Bang Theory»

Дослідження обраної нами теми кваліфікаційної роботи проводилося на матеріалі американського комедійного серіалу Чака Лоррі та Білла Предді «The Big Bang Theory», зйомка якого проводилася з 2007 р по 2017 роки. Серіал знятий в жанрі «ситком» (англ. *Situation comedy, sitcom*), що значить ситуаційна комедія. Такий жанр має передбачає наявність постійних основних персонажів, місця дії, і

спочатку використовувався на радіо в Америці в 1920-х роках, далі жанр ситуаційної комедії став популярний на телебаченні і набув широкого поширення в телесеріалах.

Серіал «The Big Bang Theory» перекладено російською мовою, як «Теория большого взрыва» студією «Кураж-Бамбей» та на українську «Теорія великого вибуху» телеканалом Paramount Comedy Україна.

У серіалі розповідається про життя двох талановитих фізиків Шелдона Купера і Леонарда Гофстедтера, їх сусідку – Пенні, а також про їх друзів – Раджеша Кутраппалі і Говарда Воловітця. Події відбуваються в місті Пасадена, штату Каліфорнія.

У сюжеті описуються життєві ситуації з життя героїв Леонарда і Шелдона, які з дитинства були обдарованими, володіли високими розумовими здібностями, а в дорослому житті присвятили себе науці і почали працювати в одному з провідних інститутів. Вони живуть в одній квартирі, разом працюють і розважаються також разом, тому що вони друзі. Хлопці є справжніми геніями в науці, але повними невдачами в спілкуванні зі звичайними людьми, особливо з дівчатами.

У центрі уваги знаходиться Шелдон, він вважає себе найрозумнішим, має завищену самооцінку і думає, що всім оточуючим несказанно пощастило з ним спілкуватися, саме цей герой часто вживає складну термінологічну лексику.

Особливість серіалу полягає у свіжості ідеї, тонкому гуморі і науковому напрямку. Цей серіал вбиває стереотип про те, що американська комедія складається з дурних жартів і безглузвих сцен з безглуздим сюжетом.

Цей ситком сповнений розмовних виразів і американських культурних реалій. Не всі герої серіалу – вчені, тому спостерігати за тим, як різні персонажі взаємодіють один з одним, досить весело та деякою мірою повчально. Крім того, у даному серіалі ми спостерігаємо, що смішними можуть бути не тільки слова, а й інтонація, наголос або

темп мови.

Для аналізу лексико-стилістичних особливостей відтворення гумору під час перекладу російською та українською мовою американського ситкому «The Big Bang Theory» було обрано 1-5 серії першого сезону та у зв'язку з відсутністю в деяких прикладах російського та українського варіантів перекладу, ми запропонували власний переклад.

У другій серії ми звернули увагу на таку стилістичну особливість як порівняння – це явище, в якому значення одного слова або групи слів уточнюється значенням інших слів шляхом зіставлення відповідних понять на базі загальної для них ознаки. В англійській мові цей стилістичний прийом виражається за допомогою слів like (схожий), as ... as (такий, як), as, such as (як, наприклад). Завдяки цьому ми можемо встановити подібність або відмінність між двома предметами або людьми.

Прийом порівняння дуже часто викликає труднощі в перекладі російською чи українською мовами, оскільки те, що зрозуміло на одній мові, може бути невдало відтворено іншою мовою. А також при перекладі порівнянь необхідно вирішити: чи зберегти той образ, який був в оригіналі або замінити його іншим при перекладі, тобто адаптувати.

Для ілюстрації наведемо кілька прикладів з американського ситкому «The Big Bang Theory» та їх переклад українською та російською мовами.

Вихідний текст (1 сезон, 2 серія)

Шелдон: You know that scene was rife with scientific inaccuracy?

Пенні: Yes, I know men can not fly ...

Шелдон: – Let's assume they can. Lois Lane is falling accelerating at an initial rate of 32 feet per second. Superman swoops down to save her by reaching out two arms of steel. Miss Lane, who is now traveling at

approximately 120 miles an hour, hits them and is immediately sliced into three equal pieces.

Переклад російською мовою студією «Кураж-Бамбей»: Шелдон: *«Давайте представим, что могут. Лойс Лэйн падает с начальным ускорением 32 фута в секунду. Супермен летит за ней с вытянутыми руками, и мисс Лэйн, которая сейчас падает уже приблизительно со скоростью 120 миль/час. А он её ловит под воздействием всех этих факторов и это просто должно разрезать её на 3 части».*

Переклад українською мовою телеканалом «Paramount Comedy Україна»: Шелдон: *«Уявімо, що можуть. Луїс Лейн падає з прискоренням вільного падіння 9,8 м/сек, супермен поспішає за нею простягаючи сталеві руки, Лейн, яка набрала 200 км./год., вдарившись об ці руки, миттєво, буде розірвана на 3 рівних частини».*

Тож у вихідному тексті можна побачити такий стилістичний прийом, як порівняння, в якому фізичне явище передається за допомогою аналогії з жанром масової літератури, коміксами. Термін (an initial rate) не вживається для пояснення фізичного явища, а навпаки, термін поміщений в невластивий контекст комедійного дискурсу і використовується Шелдоном для вираження здібностей героя коміксів Супермена. В оригінальній версії ситуаційної комедії дане порівняння викликало бурхливий сміх в аудиторії.

Так, ще яскравим прикладом порівняння, у 2 серії 1 сезону, є розмова на тему стану кімнати Пенні між Леонардом і Шелдоном.

Приклад 2 вихідного тексту (1 сезон, 2 серія).

Шелдон: – *«A little messy? The Mandelbrot set of complex numbers is a little messy».*

Переклад російською мовою студією «Кураж-Бамбей»: Шелдон: – *«Не окуратненько? Это множество Мандельброта – не окуратненько, а здесь хаос».*

Переклад українською мовою телеканалом Paramount Comedy

Україна, Шелдон: – *«Множина комплексних чисел, маленький безлад, тут хаос».*

Тут ми бачимо, що термін (The Mandelbrot set of complex numbers) був використаний при перекладі російською мовою для порівняння з безладом в кімнаті Пенні. Сама формула Мандельброта, так само зустрічається в енциклопедичних словниках як множина Мандельброта. Вона відома тим, що має кольорову візуалізацію. За допомогою даного терміна при перекладі українською мовою був використаний прийом перефразування термінологічної групи, в результаті чого з назви вийшло стилістичне порівняння (Формула Мандельброта – це всього лише множина комплексних чисел). Цей приклад показує нам зіткнення образів, де Пенні є дівчиною, яка далека від фізики і науки, і Шелдона, який є представником знань з теоретичної фізики в серіалі. Увагу привертає така протилежність, яка виражається в їх лексиці і в самій сцені. З одного боку, безлад в кімнаті Пенні, який і характеризує її, з іншого боку Шелдон, у якого в кімнаті всі речі розставлені по своїм місцях. З цього прикладу можемо зробити висновок, що проаналізовані нами сцени викликали великий спалах сміху в англomовній версії американського ситкому, про те після перегляду відтворення російською та українською мовами, на наш погляд, вони втратили свої особливості гумору та відчуття сміху.

У серіалі часто вживаються приказки та фразеологізми. У прикладі 3 вихідного тексту йде обговорення ситуації, коли Шелдона звільнили з роботи і Пенні намагається підбадьорити та розвеселити його, висловлюючи це з допомогою звичайної приказки:

Приклад 3. (1 сезон, 4 серія)

Пенні: – Maybe it's all for the best. I always say when one door closes, another one opens.

Шелдон: – No, it does not. Not unless the two doors are connected by relays or there are motion sensors involved. Or if the first door closing

creates a change of air pressure that acts upon the second door

Переклад російською мовою:

Пенні.: – Может это все к лучшему. Знаешь, я всегда говорю, когда одна дверь закрывается, открывается другая.

Шелдон: – Нет, это не так. Только если они не соединены переключателями или задействованы детекторы движения. Или первая дверь создает поток воздуха, который воздействует на другую.

Переклад українською мовою:

Пенні: – Можливо, це й на краще. Я завжди кажу, одні двері зачиняються інші відриваються.

Шелдон: – Ні, не відчиняються, якщо тільки вони не з'єднанні перемикачами та детекторами руху. Або зачинення перших дверей змінює тиск повітря, що діє на другі двері.

Цей приклад дає можливість побачити два протилежні погляди на картину світу. Сприйняття світу, Шелдоном відбувається на основі наукових підтверджень, аргументів і експериментів, саме це український глядач може сприйняти як комічне. Для самого Шелдона нього приказка була сприйнята дуже буквально, і ми бачимо, що він абсолютно не проводить паралель між життям і науковими поняттями.

Коли Шелдон був звільнений з роботи фізиком в університеті, образивши свого нового боса доктора Еріка Габлехаузера, до нього приїжджає мати – Мері Купер, яка хоче допомогти синові впоратися з депресією і приводить його до університету, аби той вибачився (1сезон, 4 серія). У даному епізоді можна почути використання фразеологізму.

Приклад 4. *Шелдон: We may have gotten off on the wrong foot.*

Переклад російською мовою: *Шелдон: Мы оба, видимо, встали не той ноги.*

Переклад українською мовою: *Шелдон: Ми двоє встали з лівої ноги.*

Аналізуючи переклад студією «Кураж-Бамбей» та телеканалом Paramount Comedy Україна фразеологізм «встати з лівої ноги» або

«встать не з той ноги» означає бути в поганому настрої, ходити весь день сердитим, злим, ображати інших і образитися самому на інших. Отже переклад в обох випадках був здійснений однаково, та жодних труднощів при перекладі виявлено не було.

В епізоді «The Big Bran Hypothesis» (1сезон, 2 серія) є сцена, де Шелдон чесно каже Леонарду, що він абсолютно не розуміє сарказму і метафор оточуючих людей і не знає, як слід на них реагувати. Для нього сарказм і сприйняття гумору, безумовно, повинні бути пов'язані з наукою або з його інтересами (комп'ютерними іграми, серіалами і т.д.). З огляду на все це, фінал даного епізоду виходить дуже комічним. Грубий сарказм Пенні сприймається Шелдоном безпосередньо, і він використовує всю свою ерудицію для гідної відповіді. Леонард, будучи більш тямущим, показує Куперу, стоячи позаду дівчини, аркуш паперу з написом «сарказм». У деяких сценах, Леонард тримав табличку з словом «Сарказм», щоб Шелдон міг зрозуміти в якій саме ситуації був використаний цей прийом. Тут можна виявити, що образ Леонарда – це якийсь перехід між світом Пенні і світом Шелдона.

Приклад 5. *Howard: – You know, I'm really glad you decided to learn Mandarin.*

Sheldon: Why?

Howard: – Once you're fluent you'll have a billion more people to annoy instead of me.

В оригінальному жарті герой на ім'я Говард підкреслює те, що Шелдон – досить специфічний герой з проблемами у спілкуванні з людьми, буде в змозі дратувати ще мільярд людей, коли вивчить мову, яка до речі в перекладі на українську мову була замінена на китайську. У цьому випадку була застосована генерація, тобто один з діалектів китайської мови – “Mandarin” – мандаринська мова в перекладі замінили наступним:

Переклад на українську мову телеканалом Paramount Comedy

Україна: *Говард: Ти знаєш, я й справді радий, що ти почав вивчати китайську.*

Шелдон: Чому?

Говард: Бо коли ти навчишся вільно нею говорити, буде ще один мільярд людей, яких ти будеш драгувати.

Цей варіант перекладу демонструє найбільш популярний спосіб перекладу сарказму – створення ідентичного жарту, на ту ж тему, з використанням адекватних відповідників. Завдяки цьому при перекладі відсутні труднощі та переклад залишається зрозумілим для глядачів, навіть не зважаючи на те, що була застосована генерація щодо мови, яку вивчає Шелдон.

На прикладі 6, ми бачимо вживання терміна, а саме гіперболи the many worlds theory у словах Шелдона під час розмови з Пенні, де вона запитує про бажання Шелдона потанцювати.

Шелдон: – While I subscribe to the many worlds theory which poses the existence of an infinite number of Sheldons and universes, I assure you that none of them I am dancing.

Тут ми бачимо образність у вживанні терміну (the many worlds theory), яка виражається в такому лексико-стилістичному прийомі, як іронія. Шелдон вживає термін в такому контексті, з метою посилення виразності і підкреслення сказаної думки.

Переклад російською мовою: *Шелдон: – Я хоть и сторонник теории параллельных миров, согласно которой существует бесконечное множество Шелдонов в бесконечном множестве вселенных, уверяю тебя, ни в одной из них я не танцую.*

У цьому варіанті перекладу використано спосіб генералізації. В енциклопедичному словнику термін the many worlds theory визначається як багато світова інтерпретація. Для збереження гіперболи, перекладач вибрав варіант теорії паралельних світів, який точніше виражає емоційне перебільшення, використане Шелдоном.

Гіпербола завдяки своїй емоційно-експресивній забарвленості збагачує основне значення лексичної одиниці, додатковими відтінками, що несуть комічний ефект та гумор. Тут особливістю відтворення гумору є поведінка, жести, міміка Шелдона. Шелдон часто робить такі смішні ситуації прагнучи показати свої глибокі знання.

Також даний американський ситком багатий на епітети, який наведемо на прикладі 7. (сезон 1, серія 5). Під час їжі на Чізкейк-фабриці, де працює Пенні, хлопці знайомлять Пенні з Леслі Уїнкль,

Приклад 7. *Горвард: And walks in quiet beauty like the night.*

Переклад російською студією, *Горвард: Ее походка спокойна и красива как тихая ночь.* Всі епітети як яскраві визначення спрямовані на посилення виразності образів, в нашому випадку за допомогою епітета «тихая ночь» перекладач підкреслив образ Пенні.

У ситкомі також зустрічається різноманітна кількість метафор.

Приклад 8.

Шелдон: Divide the distance by time and then we get the speed.

Пенні: Or swim down stream.

Переклад російською:

Шелдон: Расстояние поделит на время и тогда мы получим скорость.

Пенні: Мы можем действовать по обстоятельствам.

Переклад українською:

Шелдон: Швидкість це шлях на час, швидкість визначена.

Пенні: Або пливти за течією.

Тут, саме при перекладі аудіовізуального тексту українською мовою перекладач використав метафору та дослівний переклад – «плисти за течією». Метафори підсилюють комічний ефект, що сприяє більш точному досягненню мети – викликати сміх.

У кожній англійській країні: Англії, США, Канаді, Австралії та ін., де англійська мова є національною, виділяється лексика, яка пов'язана з

реаліями цих країн (американізми, англіцизми, австралізми і т.д.). Американізми є головним об'єктом лінгвокраїнознавства США, в них відображаються особливості життя американського суспільства, культури, економіки, побуту, звичаїв. Саме американізми відрізняють американський варіант англійської мови від британського, канадського, новозеландського та інших варіантів мови.

У багатьох серіях в ситкомі, який ми аналізуємо, гумористичний ефект створюється за допомогою реалій американської культури, у результаті чого перекладачеві доводиться використовувати різні варіанти перекладу, щоб зберегти комічний ефект на мові перекладу. Наведемо приклад ономастичної реалії із 1 сезону, серії 1.

Приклад 9.

Шелдон: You have a sister with the same basic DNA mix who hostesses at Fuddruckers.

Переклад російською мовою:

Шелдон: У моей сестры тот же набор ДНК и она работает в какой-то дешевой забегаловке.

Переклад українською мовою:

Шелдон: Моя сестра з такою ж самою вихідною комбінацією ДНК і працює офіціанткою в забігайлівці.

Отже, вже на перших хвиликах перегляду серіалу ми стикаємося з американськими реаліями які притаманні культурі американців та не відомі українцям та росіянам, прикладом є Fuddruckers – американська мережа ресторанів швидкого харчування з франшизою, яка спеціалізується на гамбургерах. Українському або російському глядачу навряд чи відома дана американська мережа ресторанів, тому перекладачі вирішують описати заклад швидкого харчування таким чином, щоб зберегти комічний ефект та викликати сміх у глядачів. Але такий варіант перекладу не є досить адекватним, оскільки перекладачі зрівняли велику мережу ресторанів з забігайлівкою.

Часто під час перекладу українською чи російською мовами необхідно або залишити первісний задум якогось висловлювання, або прибрати його, аби досягти основної мети – донесення інформації до глядача, але в той же час важкі для сприйняття терміни можуть бути опущені або дослівно перекладені.

У телевізійному жанрі ситком гумор дуже часто передається у вигляді гри слів. Метою застосування такого стилістичного прийому вираження комічності ситуації, залучення уваги глядача. Серед основних способів перекладу гри слів можна виділити: відтворення змісту без гри слів, заміна іншою стилістичною фігурою та експлікація, тобто пояснення жарту. Випадки вживання гри слів були відзначені і в обраному нами для аналізу ситкомі. У даному прикладі, наведеному нижче, Шелдон використовував гру слів, коли Леонардо вперше побачив Пенні.

Приклад 10.

Шелдон: Penny for your thoughts (Сезон 1, серія 3).

Комічний ефект досягається фразою “*Penny for your thoughts*”, яку вживають, коли хочуть дізнатися про що думає інша людина, особливо під час незручної ситуації. Оскільки кохану Леонардо звать Пенні, можна зробити висновок, що Шелдон непрямо запитує, як справи з дівчиною, як пройшла їхня зустріч. Оскільки в українській мові немає тотожного висловлювання та адекватного відповідника, який би відтворював каламбур, перекладачі вирішили повністю прибрати гру слів та створили наступний переклад:

Шелдон: Привід для роздумів.

У цьому випадку закадровий сміх виглядає повністю недоречним і не зрозумілим для українського глядача. Протягом дослідження було виявлено закономірність – використання оказіоналізмів героями, які зазвичай були пов’язані з демонструванням свого інтелекту, а також з використанням почуття гумору і найчастіше присутні в мові Шелдона,

Леонарда і Раджаша. Ці герої люблять похизуватися своїми знаннями в науці, часто використовують сарказм і отримують задоволення від комбінації наукових термінів і почуття гумору.

Отже, проаналізувавши на прикладах лексико-стилістичні особливості відтворення гумору під час перекладу американського ситкому “The Big Bang Theory” можна дійти висновку, що такі стилістичні прийоми, як порівняння, гра слів, гіпербола, метафора, okazіоналізми допомагають зберегти комічний ефект при перегляді ситкому. Виникали певні труднощі при перекладі українською та російською студіями перекладу, оскільки мова головних героїв ситкому «Теорія великого вибуху» багата не тільки ідіомами та фразеологізмами, а й професійними науковими термінами.

ВИСНОВКИ

Метою кваліфікаційної роботи становило дослідження особливостей лексико-стилістичного відтворення гумору при аудіовізуальному перекладі. Для досягнення поставленої мети ми проаналізували та узагальнили теоретичні доробки з обраної теми та провели дослідження на матеріалі американського ситкому «The Big Bang Theory».

Проаналізувавши теоретичну частину, ми дійшли таких висновків:

Гумор є універсальним явищем, загальним для всіх людей. Багато вчених досліджують гумор з різних точок зору, але ще досі не прийшли до остаточного визначення цього поняття. Гумор виражається через різні форми, тож важко створити загальноприйнятну класифікацію як таку. Часто гумор плутають з іншими формами комічного: сатирою, сарказмом, іронією.

Вербальні засоби реалізації та відтворення гумору, а саме при аудіовізуальному перекладі, безперечно, домінують. У ролі таких виступають мовні одиниці такі як метафора, порівняння, епітет, гіпербола і т.д., за допомогою яких можна виразити іронію, глузування, гумор, тонкий натяк, гостроту, а також сатиру і сарказм.

Аудіовізуальний переклад в даний час є дуже популярним видом перекладацької діяльності. При аудіовізуальному перекладі будь-якої кінопродукції перекладачам доводиться мати справу з труднощами: стислі терміни виконання перекладів, обмеженість тимчасовими рамками звучання, гра слів або каламбур, реалії.

Ситком – це різновид комедійних радіо- і телепрограм, з постійними головними героями та місцем дії. Офіційно цей термін з'явився в 1951 році після виходу телевізійної комедії «I Love Lucy» (Я кохаю Люсі). Після цієї події «sitcom» (ситком) став позначенням назви телевізійних комедійних серіалів. Традиційний формат ситкому 30 хвилин, основні персонажі не змінюються, події кожної серії підходять

до свого логічного завершення.

Аналізування практичного матеріалу уможливило дійти таких висновків:

“The Big Bang Theory” – один з найпопулярніших американських ситкомів сучасності, який привернув до себе неабияку увагу, особливо серед молоді. Перегляд американських комедій сприяє нашому розумінню американської культури і допомагає розвивати зацікавленість до вивчення англійської мови.

У ситкомах переважно використовується різноманітна лексика, яка характерна для щоденного вжитку, зокрема професіоналізми, діалектизми, сленг, тропи, ідіоми та ін.

У наведених прикладах були виявленні такі лексико-стилістичні особливості відтворення гумору як порівняння, гра слів, гіпербола, метафора, оказіоналізми та реалії. При перекладі були застосовані різноманітні перекладацькі трансформації: транскодування, модуляція та експлікація.

У результаті проведеного дослідження було з'ясовано, що при перекладі американських ситкомів українською та російською мовами виникають певні труднощі. Перекладач може успішно впоратися із завданням лише за умови, якщо він досконало володіє мовою оригіналу та мовою перекладу, здатен помітити в тексті культурно значущі елементи, і знає як це відтворити при перекладі. Ознайомленість з культурним рівнем реципієнтів, на яких розрахований мовний продукт, також відіграє важливу роль. Таким чином під час перекладу серіалів з англійської мови українською чи російською на перекладача покладається завдання передати культурні та соціальні особливості вихідного тексту серіалу, аби привабити якомога більшу кількість глядачів та якісно відтворити гумор, так щоб було смішно не тільки американцям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. – М.: Флинта, 2012. – 376 с.
2. Байло Ю. В. Особливості функціонування метафори у термінології. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2014. – Вип. 1. – С. 219-221.
3. Барсукова В. І., Топачевський С. К. Перекладацький підхід до класифікації жартів / Житомир: 2014 – 6 с.
4. Бельський Ю. М. Жанровые характеристики ситкома. ВЕСТНИК ВГИК – 2012 – № 11. С.13.
5. Білоус П.В. Теорія літератури : навч. посіб. К: Академвидав, 2013. – 328с.
6. Бондаренко К. Л. Мовні засоби створення комічного ефекту в текстах анімаційних творів. Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. Сер. Філологічні науки. – 2009. – Вип. 45. – С. 57-60.
7. Борисова Л. І. Основні проблеми науково-технічного перекладу. Москва: МДУ, 2003. 208 с.
8. Бродский М. Ю. Устный перевод: история и современность: учебное пособие. Екатеринбург: АМБ, 2012. – 261 с.
9. Василенко К., Книга А. Лексична мовна гра в ситкомі «Теорія великого вибуху» 2018. Вип. 16. С. 89–97.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.
11. Гарбовский Н. К. Теория перевода. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2007. – 544 с.
12. Горшкова В. Е. Перевод в кино . Иркутск: МИГЛУ, 2006. – 278 с.

13. Диккенс Ч. Американские заметки. URL: http://www.world-art.ru/lyric/lyric.php?id=9319&public_page=18.
14. Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму/ «Філологічні трактати». – Суми, 2015. – Том 7. – № 3. – С. 33-38.
15. Естетика : навч. посіб. / Л. В. Анучина, О. К. Бурова, О. В. Уманець, О. В. Шило/ за ред. Л. В. Анучиної та О. В. Уманець. Х.: Право, 2010. – 232 с.
16. Єфімов Л. П. Стилїстика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учбово-методичний посібник. Вінниця: Нова Книга, 2004. – 240 с.
17. Калита О. Типи комічних текстів та особливості їх стилістичного аналізу. Лінгвостилістичні студії. Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. – Вип. 2. – С. 54- 61.
18. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. 4-е вид., виправлене. Вінниця : Нова книга, 2004. – 574 с.
19. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Київ: Інкос, 2002 – 317 с.
20. Козуляев А. В. Аудиовизуальный полисемантический перевод как особая форма переводческой деятельности. XVII Царскосельские чтения: материалы междунар. научн. конф. Т. I. Санкт-Петербург, 2013. С. 374–381.
21. Кузенко Г. М. Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). Одеський лінгвістичний вісник. 2017. Вип. № 9. С. 70–74.
22. Кузьмич О. Я. Лексичні засоби творення комізму // Дослідження з лексикології і граматики української мови. – 2010. – Вип. 9. – С. 158 – 164.

23. Лисенко О. М. Метафора як об'єкт наукових студій / О. М. Лисенко // Лінгвістичні дослідження. – 2017. – Вип. 45. – С. 22-29.
24. Лук А. Н. О чувстве юмора и остроумии. М.: Книга, 1968. – С. 28-29.
25. Лукьянова Т. Г. Основи англо-українського кіноперекладу: навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 104 с.
26. Мельник А. П. Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу: наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 110-112.
27. Мінчин. Б. М. Деякі питання теорії комічного/ відп. ред. Д. В. Чалий. К.: Вид-во АН УРСР, 1959. – 240 с.
28. Островська А. Комічне як естетична категорія / Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка : [наукове видання]. Донецьк, 2007. – Т. 17: Літературознавство. – С. 164–177.
29. Підгрушна О. Г. Переклад гумору: відтворення культурно-специфічної лексики. Мова і культура. (Науковий журнал). 2013. Вип. 16, Том IV (166). С. 572–577.
30. Переклад у наукових дослідженнях представників харківської школи: колективна монографія [укр.]. // Черноватий Л. М. та ін. – кафедра теорії та практики перекладу англ. мови Харківського нац. ун-ту імені В. П. Каразіна – : Вінниця, Нова книга, 2013 – 568 с.
31. Походня С. И. Языковые виды и средства в реализации иронии. К.: Наукова думка, 1989. – 127 с.
32. Пропп В. Я. Проблемы комизма и смеха. М. : Искусство, 1976. – 182 с.

33. Радецька С. В., Калішак Т.Т. Субтитрування як вид аудіовізуального перекладу. Переваги та недоліки: Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки. 2016. – Кн. 2. – С. 81-84.
34. Райс К. Классификация текстов и методы перевода // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. М.: Международные отношения, 1978. С. 202-228.
35. Семь классических американских ситкомов: от черно-белой «Я люблю Люси» до «Сайнфелда» и «Няни». URL: <https://esquire.ru/movies-and-shows/119362-7-klassicheskikh-amerikanskih-sitkomov-ot-chno-beloy-ya-lyublyu-lyusi-do-saynfelda-i-nyani/#part0>
36. Серіал «Теорія великого вибуху» українською мовою. URL: <https://uaserials.pro/123-teorya-velikogo-vibuhusezon-1.html/>
37. Ситкомы: ситуационные комедии на радио и телевидении. URL: <http://sa.net.ua/sitkomy-sityacionnye-komedii-na-radio-i-televidenii>
38. Сміх. Біологія, психіка, культура. Ерік Смаджа – Київ: Видавництво Анетти Антоненко; Київ: Ніка-Центр, 2017 – 160 с.
39. Столярская Е.В. Особенности перевода терминов в научно-технической литературе. Дніпро: Національний ТУ «Дніпровська політехніка», 2007. 256 с.
40. Ткаченко А.О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. з гуманіт. спец. філологія, журналістика, літературна творчість / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – 2.вид., випр. і доп. К.: ВПЦ "Київський університет", 2003. – 448 с.
41. Уланович, О. И., Змитракович С. В. Эффекты комического в нарративе кино / Гуманитарные технологии в образовании и социосфере: сб. науч. ст. / редкол.: О. И. Уланович (отв. ред.) и др. Минск: Изд. центр БГУ, 2016. – С. 244-253

42. Харченко О. В. Порівняння та його американські комедійні різновиди: наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Філологічна. – 2013. – Вип. 39. – С. 207-210.
43. Чужакин А. П., Палажченко П. Р. Мир перевода 1. Introduction to Interpreting XXI. Протокол, поиск работы, корпоративная культура Текст. / А. П. Чужакин, П. Р. Палажченко. – 6-е изд. Доп. – М.: «Р. Валент», 2004. – 224 с.
44. Что такое ситком и откуда он взялся? URL: <https://shkolazhizni.ru/culture/articles/16197/>
45. Циткіна Ф. О. Термінологія й переклад. Львів : ВЛІ, 2003 –187 с.
46. Шалаева А. А. К вопросу об особенностях американского мора: Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2017. – Т. 37. – С. 188–190.
47. Щербина А. О. Жанри сатиры і гумору: нарис. К.: Дніпро, 1977. – 136 с.
48. Юрковська М. М. Вербальні засоби комічного ефекту на лексичному рівні в креолізованому тексті англomовної анімаційної комедії. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. – Випуск 31-32. – 2016. С. 71-83.
49. Attardo S. Linguistic Thories of Humor. Berlin, NewYork : Mouton de Gruyter, 1994. – 246 p.